

OMKRING SHERLOCK HOLMES

Cay Dollerup

Det kan være vanskeligt at forstå den specielle aura, der tidligere stod omkring Sherlock Holmes, og det er ikke længere sådan, at alle kender hans ophavsmand, forfatteren Arthur Conan Doyle. Conan Doyle blev i øvrigt adlet som Sir Arthur Conan Doyle, men det var nu ikke for den berømmelse, han høstede takket være sine historier om mesterdetektiven Sherlock Holmes men i kraft af hans værker om Boerkrigene (Sydafrika) og Den første Verdenskrig.

CONAN DOYLE blev født og voksede op i Edinburgh, hvor han også blev uddannet som læge. Han erhvervede en praksis i Portsmouth i Sydengland i 1890, men blev ikke ligefrem bestormet af værkbrudne patienter og kunne derfor benytte ledige stunder til at skrive noveller, som han fik afsat hen ad vejen. Han fik sit gennembrud med *En studie i rødt* (1886). Det var den første historie om Sherlock Holmes. Det tidsskrift, som plejede at købe hans noveller, forkastede imidlertid manuskriptet, og det samme gjorde et par andre, indtil en redaktør antog det til trykning for et forfatterhonorar på 25 pund, hvilket ikke var fyrsteligt selv efter tidens forhold. I 1891 besluttede Conan Doyle endegyldigt for at tjene sit udkomme ved at skrive, specielt eftersom novellerne om Sherlock Holmes, der udkom i *The Strand Magazine*, blev mere og mere populære. Det blev til i alt 56 noveller og 4 romaner om mesterdetektiven. Conan Doyle skrev flere historiske romaner, hvoraf især hans *Napoleonic Stories* med deres underfundige skildringer af den forfængelige franske kavalerist Etienne Gerards bedrifter i under napoleonskrigene, stadig er særdeles læseværdige. Conan Doyle skrev også nogle science fiction værker, godt nok inden genren blev kendt som noget specielt. De omfatter bl. a. nærmest profetiske novelle *Danger*. Her beskrives det, hvordan et lille europæisk land takket være en effektiv u-bådsblokade på kort tid tvinger Storbritannien i knæ. En række samtidige maritime eksperter blev afæsket deres mening om tanken, og med én undtagelse var de rørende enige om, at Conan Doyle var galt afmarcheret. Det var utænkeligt, at noget civiliseret land ville bruge så 'ungentleman-like' metoder i krig. Men Conan Doyle fik ret i det store perspektiv. Under anden verdenskrig viste det sig, at der fandtes diktatorer, som havde håndlangere uden store moralske skruller.

Tegning af Sherlock Holmes ved Sidney Paget.

MEN hvor fik Conan Doyle så idéen til Sherlock Holmes fra?

Allerede under sin lægeuddannelse i Edinburgh havde Conan Doyle haft en lærer, som havde en forbavsende evne til at kunne udlede ganske mange ting om folk ved blot at tale med og se på dem. Det var noget, som han især duperede sine studerende med. Engang hvor han fik en ny patient, en kvinde med et lille barn, hilste hun

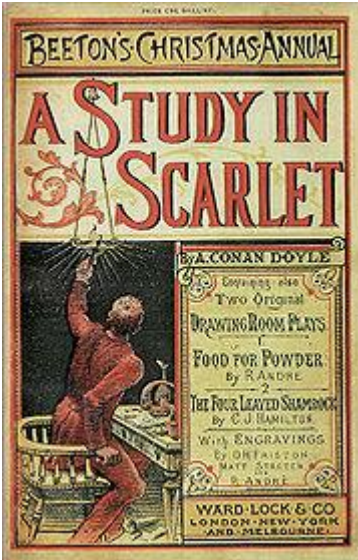
og lægen hinanden med et godmorgen, hvorefter lægen forhørte sig om hvordan hendes sejl tur fra Burntisland var forløbet, om hendes spadseretur op ad Inverleith Row, hvem hun havde ladet det andet barn være hos, og om hun stadig arbejdede på linoleumsfabrikken. Forklaringen gav han så, da kvinden var gået: ”Ser De, mine herrer, jeg lagde mærke til at hun talte med Fife-dialekt, da hun sagde godmorgen, og, som De ved det, er Burntisland den nærmeste by i Fife. De lagde sikkert mærke til det røde ler på hendes sko; det eneste sted hvor man finder den slags ler inden for en radius af 30 kilometer fra Edinburgh, er i Botanisk Have. Inverleith Row støder op til Botanisk have og er den korteste vej for hende hertil fra Leith. De må også have bidt mærke i, at den frakke hun bar over armen var alt for stor for barnet, som var med hende, og som jeg kan derfor slutte, at hun havde to børn med hjemmefra. Endelig led hun af en speciel sygdom, hvilket kunne ses på fingrene på hendes højre hånd. Den findes kun hos arbejdere på linoleumsfabrikken i Burntisland.”

Men noget af inspirationen til Sherlock Holmes kom fra Conan Doyle selv. Han greb ind og fik forhindret justitsmord i to meget omtalte sager i samtiden. Han var selv en skarp iagttager og stod ikke tilbage for sin lærer på universitetet. Således standsede han engang ved en seng, som der lå en dreng på 2½ år i. Moderen stod ved siden af. Conan Doyle bad venligt men bestemt moderen om ikke igen at male barnesengen. Lægerne havde godt nok også stillet diagnosen blyforgiftning, men undrede sig over at Doyle havde kunnet slutte gøre det så hurtigt. Han smilede og svarede: ”Først var der symptomerne på blyforgiftning: den lille dreng så bleg men velnæret ud, han var urolig, og hans hånd var bøjet som om, han holdt på et stykke legetøj. Så så jeg at moderen var velklædt og havde malerklatter på fingrene på højre hånd. Børn kan godt lide at prøve at bide i tremmerne i børnesenge – så eftersom der er bly i maling, fandt jeg det bekræftet, at diagnosen var blyforgiftning.”

MED én undtagelse, hvor Sherlock Holmes selv er pennefører, er alle de tres beretninger nedskrevet af detektivens næsten uadskillige ledsager, Doktor Watson. Sherlock Holmes blev en populær skikkelse, især i England og USA samt efterhånden i andre lande, sågar i Japan og i Kina.

Men Conan Doyle kom efterhånden til den erkendelse, at det var umuligt for ham at koncentrere sig om sin øvrige litterære produktion, så længe der var et massivt folkekrav, om at han regelmæssigt skrev historier om mesterdetektiven. Selv om han et par gange nåede at skrive én beretning på mindre end en uge, og han tilmed fik 5.000 pund for hver fortælling, kunne han kun se én løsning på problemet. Holmes måtte lade livet.

Under en rejse i Schweiz i foråret 1892 så Conan Doyle vandfaldet ved Reichenbach og besluttede, at det ville være en værdig ramme for Sherlock Holmes exit fra denne verden. Da Conan Doyle var hjemme igen, skrev han *The Final Problem*. Derpå noterede han kontant og med tilfredshed i sin dagbog, at han nu havde ”Dræbt Holmes”.

En studie i rødt (1887)

De trofaste læsere af historierne i *The Strand Magazine* troede ikke deres egne øjne. Nogle græd åbenlyst, og andre gik med sørgebind.

Men som årene gik, mildnedes Conan Doyles holdning mod Sherlock Holmes. I *The Return of Sherlock Holmes* afsløres det, hvorledes mesterdetektiven trods alle odds undveg døden i professor Moriats arme og slap med skrækken og livet i behold.

Historien om Holmes genkomst blev trykt i decembernummeret af *The Strand Magazine* i 1903 og måneden efter i USA. Læserne rev bladet væk og var ellevilde af begejstring over, at Holmes havde undgået døden, men ikke alle følte, alt var ved det gamle. En ældre mand fra Cornwall luftede sin utilfredshed over for Conan Doyle, da han sagde, at ”Det kan godt være, at Holmes ikke blev dræbt, da han var ved at falde i afgrunden, men han er nu ikke den samme som før.”

SHERLOCK Holmes påpeger gang på gang over for Doktor Watson, at eftersom netop Watson kender hans metoder indgående, bør Watson bruge dem. Eftersom Holmes således selv har lagt op til det, kan det ikke undre, at nogle læsere har brugt de skarpsindige metoder, som så samvittighedsfuldt er beskrevet i de beretninger, som kan tilskrives Watson eller Holmes. Disse fortællinger er de kanoniske skrifter, der på engelsk er kendt som 'the Canon' eller - spøgefuldt – 'the Conan'.

Denne legen detektiv over detektiv er central for en omfattende og grundig granskning, der er udmøntet i lærde værker. Den grundlæggende regel er, at man ikke må gå ud over det, som står i de kanoniske skrifter, og at der under ingen omstændigheder må inddrages stof fra andre kilder uanset hvor fristende det end måtte være – end ikke Sidney Pagets uforlignelige illustrationer.

Den ædle sport at anvende mesterens egne metoder over for ham selv og hans verden begyndte for alvor, da en højtestimeret pater, Ronald A. Knox, som var tilknyttet Oxford-universitet, holdt et foredrag betitlet *Studies in the Literature of Sherlock Holmes* i the Gyphon Club på Trinity College i 1911. Den strenge holmologi havde sin glansperiode i de halvtreds år mellem 1935 og 1985. Holmologiske studier og deres resultater blev publiceret i et utal af artikler, adskillige opslagsværker og mange monografier, der spænder fra studier af Holmes egne monografier om emner af interesse for krimnologer til ganske grundige granskninger af bestemte beretninger, personer med mere. De ofte spidsfindige analyser kunne være f. eks. koncentreret om Holmes

komplekse karakter. I følge en liste som Watson lavede, aner Holmes ikke noget om litteratur, filosofi, astronomi; hans viden om politik er ringe; hans botaniske kundskaber er stærkt begrænsede, men han har dog et indgående kendskab til alle giftige planter; han har en enorm indsigt i kemi, og han kender til selv de mest uhyrlige forbrydelser, som er begået i nyere tid i Storbritannien, ned i alle de mest fantastiske og gruopvækkende detaljer. Hertil skal vi så lægge, at Sherlock Holmes spiller ganske fremragende violin, er en dreven bokser og fægter, kender alt til revolvere og pistoler og endelig kan maskere sig til ukendelighed i løbet af få sekunder. Der er midt sagt noget at rive i for dem, der interesserer sig for sagen – og det er der mange, der har gjort. Man kan jo også se nærmere på hele persongalleriet omkring Holmes, f. eks. Doktor Watson. Han kalder sig selv John H. Watson. Så det mærkeligt, at hans egen hustru en gang tiltaler ham som James. Der er noget mystisk ved de eller de jezai kugler som ramte ham i Afghanistan. Et sted sidder såret i venstre skulder, i en anden beretning i benet. Hvordan kan han dog omtale sig selv som ”an oldcampaigner” hvilket normalt betyder, at man har årelang felterfaring, når han kun kan have været i dronning Victorias klæder i mindre end ét år, eftersom han blev såret i slaget ved Maiwand? Det giver stof til megen eftertanke, og det er der heldigvis nogle, der har brudt deres hjerner med at finde på gode forklaringer på.

Hovedværket inden for holmologien er William S. Baring-Goulds pragtværk *The Annotated Sherlock Holmes* fra 1968. Her får læserne alle fortællingerne i (en sikkert kontroversiel) kronologisk rækkefølge, der er masser af illustrationer samt, ikke at forglemme, et væld af kommentarer.

TIL FORSKEL FRA den strenge holmologi er Sherlockiana præget af en sommetider særdeles stor frihed i forhold til Sherlock Holmes verden. De såkaldte apokryfe skrifter ligger tættest på Watsons og har en Sherlock Holmes-agtig detektiv som hovedperson. Nogle af dem tager udgangspunkt i fortællinger, som Watson omtaler, men aldrig får fortalt, som f.eks. om hvordan Holmes ved at trække offerets ur op kunne fastslå, at mordet fandt sted to timer før. Andre fortællinger handler om noget, som Watson aldrig har nævnt. Der er kendnisser såsom Mark Twain og Agatha Christie blandt forfatterne til apokryfe historier.

Den verden man som læser og for den sags skyld som tv-seer ser Sherlock Holmes leve i er en stabil verden med ro, uforstyrrethed og et givet persongalleri. Der en mange af begivenhederne, som udspilles i landlige og idylliske omgivelser. Trods de grumme misgerninger er der en vis

uskyld over Holmes verden. Den er for evigt forankret omkring 1885, hvor der godt nok skete forbrydelser, som dog heldigvis altid kunne opklares af vor helt i ro og mag til slut. Det er en verden med hestevogne og hestedrosker. Der findes tiggere, fattige og fæle steder som opiumshuler, men vi hører vi intet slumkvartererne. Vi hører heller ikke Londons utallige skorstene, som pulsede kulrøg ud og henlagde London i den nu længst glemte, men dengang i bogstaveligste forstand, kvælende smog.

JEG NÆVNTE, at holmologien - og for den sags skyld og Sherlockiana - havde sin glansperiode fra 1935 til 1985. Det var især mænd, der gik og i studier af de kanoniske skrifter. I mange lande såsom Storbritannien, USA og tilmed i Danmark havde man Sherlock Holmes-selskaber, som man kun kunne blive medlem af, forudsat man havde sat sig grundigt ind i de kanoniske skrifter, og hvordan de skulle tolkes ifølge de skriftkloge. Alle var opslugt af studier af Sherlock Holmes. Måske brugte de, der ivrigt studerede de kanoniske skrifter, i virkeligheden dette for at undgå at skulle tage stilling til, hvad der skete i den virkelige verden med dens oprustning, krige, rationeringer, og slutteligt den langvarige kolde krig.

Som Holmes kunne have udtrykt det, "Elementært, min kære Watson. Hvis den hypotese kan eftervises empirisk med håndfaste beviser, kan jeg kun drage den konklusion, at min tid er endeligt omme."

